

תשרי עם שינויים \ אהוד קלפון

- תשרי ראשית עונה בטבע.
- תשרי בכיר החודשים.
- חודש תשרי.
- ראשית הסתיו בתשרי.
- ראש השנה בתשרי.
- תשרי עם שינויים – שיר

תשרי ראשית עונה בטבע

תשרי שפירושו התחלה, מציין את ראש השנה לפי המסורת, בזמן שעל פי הלוח המקראי זהו החודש השביעי מניסן. באקלים של ארץ ישראל יש שתי התחלות, בשתי עונות שונות, עם שינויים משמעותיים בטבע ובחקלאות. הטבע המתעורר נמצא בשיא פריחתו בחודש ניסן "החודש הזה ראש חודשים ראשון הוא לחודשי השנה" (שמות י"ב- ב') והטבע גם מתעורר לשינויים שחלים בו מחודש תשרי, "חג האסיף בצאת השנה" (שמות כ"ג- ט"ז) כלומר עם צאת הקיץ בתשרי בא הסתיו. ראש השנה חל באחד בתשרי, יום הכיפורים בעשרה בו והימים שביניהם נקראים "עשרה ימי תשובה" או "בין כסה לעשור".

חודש תשרי נקרא "ירח איתנים" (מלכים א', ח', ב'), אולי הוא מציין את איתני הטבע העומדים להתעורר ולהתעצם לקראת הסתיו והחורף. הוא גם נקרא "החודש השביעי", ("החודש השביעי באחד בחודש", ויקרא, כג'- כד') וכמובן השם "תשרי" שהוא אחד מהשמות הבלתיים שהביאו איתם עולי בבל לארץ ישראל.

בחודש תשרי (ביום ה' 22 בספטמבר), מתאזנים היום והלילה (מכאן "מאזניים"), מספר שעות האור ביום שווה למספר שעות החשכה בלילה (אקווינוקס הסתיו). בחודש תשרי יש יותר חגים ומועדים מכל חודש עברי אחר ואלו הם: ראש השנה, צום גדליה, עשרה ימי תשובה, שבת שובה (שהיא "שבת תשובה" שבין ראש השנה ויום כיפור), יום הכיפורים, חג הסוכות, שמחת תורה ושמיני עצרת. ביום הראשון של ראש השנה, יש מנהג לצאת אל הנהרות ואל הימים כדי לומר את תפילת "תשליך", ("ותשליך במצולות ים את כל חטאותיהם", ספר מיכה, ז'- י"ט).

מסימני הסתיו בתשרי: חצב וחבצלת פורחים, האוויר צלול מאבק הקיץ וקרירות נעימה בערבים, מבשרים את ניצני הסתיו. בשמים חולפות ציפורים, הנוודות מהצפון הרחוק, עם ציוצים מיוחדים שאינם נשמעים בקיץ. קולו של התור נדם כי הוא הקדים לנדוד דרומה ובאביב הוא ישוב בחזרה.

רק קולה המונוטוני של הצוצלת ממשיך להדהד במרחב בכל עונות השנה. חבצלת החוף פורחת במלוא הדרה ובסתיו היא תוציא הלקטים עם זרעים שחורים שיתפזרו בסופות החורף. בשדות קוטפים כותנה, במטעים קוטפים תפוחים, בכרמים בוצרים ענבים וגם רימונים, תאנים ותמרים נמכרים בשווקים. השמים בהירים ורק עננים יחידים מצליחים להגיע שלמים בשלל צורות אמנותיות ודמויות מיתולוגיות. הצופיות יונקות צוף מפרחי גינות הנוי.

הזכר הבולט בצבעיו העזים, מרפרף מעל הפרח ושולח את לשונו הארוכה עד לצופנים ויונק מהם צוף. מיד מופיעה צופית נקבה דלת צבעים ומרפרפת בכנפיה במהירות באוויר, כשהיא יונקת צוף מפרחי היביסקוס אדומים. הצללים מתארכים גם בצהרי היום כי השמש הנמיכה בזווית קו הרקיע. גם ימי החמסין היבשים באים להכריז על גסיסת הקיץ והופעת הסתיו.

יום חם מתחלף ביום קריר, יום בהיר ביום מעונן ויום לח ביום יבש, זאת עונת הסתיו ותהפוכותיה. גם שנה חדשה נכנסת עם צפונותיה, האם תביא גשמי ברכה בעקבותיה או ימים שחונים, ללא מטר, בכנפיה. משיב הרוח ומוריד הגשם, היא ברכת הסתיו והחורף, שמחליפה את ברכת מוריד הטל של הקיץ. התבואות נאספו בשדות, חג האסיף חולף ועיני כולם נשואות לשמים כדי לראות סימנים לענני גשם שיביאו עימם שפע לשנה החדשה.

להקות של חסידות חולפות מעל בדאייתן דרומה, דורסים למיניהם חולפים בשריקות צורמניות וציפורי שיר קטנות מופיעות לפתע בגנים. האנשים המחוברים אל הטבע ואל השדות מרגישים את הסתיו במראות ובקולות החדשים. לעתים השמחה מהולה בעצב, על הקיץ שחלף ועימו הרגשת החופש, אולם הסתיו מביא עמו תחושות אחרות של ריח האדמה לאחר היורה ואוויר קריר וצלול.

בסוף הקיץ נמצאת צמחיית גדות הנחלים בשיא פריחתה ויופייה והפטל נותן את פרו, אך היא תראה נבולה בחורף דווקא כשהצמחים החד שנתיים פורחים בשדות שמסביב. בסתיו מתחדשים הגוונים בטבע לאחר נופי הקיץ הצהובים והצרובים של תקופת תמוז אב ואלול.

תשרי בכיר החודשים \ אהוד קלפון

ימי תשרי בהירים, הלילות קרירים, נופי הארץ חרבים. בימים הנוראים, עולים צלילי מזמורים בתרועות שופר ושברים. בשחר סליחות ופיוטים, חמה צובעת אופקים, ענן יחיד בשחקים. תשרי הוא בכיר החודשים, כי חלים בו יותר חגים ומועדים מכל חודש אחר בשנה העברית. ראש השנה נחוג ביומיים הראשונים של תשרי, צום גדליה ביום השלישי, ויום הכיפורים בעשירי. עשרה ימי תשובה, הם הימים שבין ראש השנה ליום כיפור, ושבעה ימי סוכות נמשכים מט"ו עד כ"א בתשרי.

מזל החודש הוא מאזניים, כי על פי האמונה, זה המועד שבו נשקלים מעשי אדם במאזני צדק, לכף זכות או לכף חובה. ברצפת בית הכנסת העתיק בציפורי, יש פסיפס של גלגל המזלות, ובו מופיע "מזל מאזניים". המילה תשרי היא התחלה בשפה הבבלית, כי זו התחלה של שנה חקלאית, ועונת הסתיו. תשרי נקרא בתורה "החודש השביעי", ככתוב בספר ויקרא כ"ג 24, "בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זיכרון תרועה מקרא קודש". ראש השנה מכונה "יום תרועה", שבו תוקעים בשופר כדי לשפר את דרכי האדם ומעשיו. "ובחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו, יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כ"ט, א-ו).

ביום הראשון של ראש השנה, נוהגים לצאת לשפת הים, או לגדות הנחלים, כדי לומר תפילת תשליך, כפי שכתוב בספר מיכה פרק ז, פסוק 19 "ותשליך במצולות ים כל חטאתם". אדם משליך אבן קטנה לים, כדי שתשקע במצולות, יחד עם חטאיו. מנהג זה אינו מוזכר בתלמוד, אך הוא החל במאה ה-15 במרכז אירופה, ומשם התפשט לכל קהילות ישראל. ספר התפילה של הימים הנוראים, נקרא "מחזור לראש השנה וליום הכיפורים". הוא מכיל פיוטים שנכתבו בארץ ישראל ובגלויות, והפכו לחלק מהתפילות.

בעונת הסתיו והחורף נוהגים לומר את הברכה "משיב הרוח ומוריד הגשם", ובעונת האביב והקיץ אומרים "מוריד הטל". תשרי נקרא גם "ירח איתנים", ככתוב במלכים א' פרק ח' פסוק 2 "בירח איתנים בחג, הוא החודש השביעי". בלוח גזר, הוא מכונה "ירח אסיף", כי זה מועד סיום אסיף התבואה לפני רדת הגשמים. תשרי מקביל לספטמבר, שבו מופיע יום "שוויון סתווי" שחל ב-22 לחודש. ביום זה, יש איזון מלא בין שעות האור ושעות החושך, ושני החודשים הם בני 30 יום.

בחגי תשרי, יש מפגש של כל פירות שבעת המינים שבהם התברכה ארץ ישראל, שהם ענבים, תאנים, רימונים, תמרים וזיתים, וגם גרגירי חיטה ושעורה נאספו לגורן. המרגלים בתנ"ך הביאו ענבים רימונים ותאנים, כדי להראות את טובת הארץ.

"ויבואו עד נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים ויישאוהו במוט בשניים, ומן הרימונים ומן התאנים (ספר במדבר, פרק י"ג, כ"ג). מטעי התמרים הגדולים בארץ גדלים בחום של עמק בית שאן ועמק הירדן. נאמר על התמר שראשו באש ורגליו במים, כי הוא גדל באזורים חמים אך שורשיו טבולים במי תהום גבוהים. "ויבואו אלימה ושם שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים ויחנו שם על המים" (ספר שמות, פרק ט"ו, פסוק כ"ז).

בשיר "שנים עשר ירחים" כתבה נעמי שמר " בתשרי נתן הדקל פרי שחום נחמד... ", ובימים אלה עוסקים בעמקים בגדיד התמרים. התור שבא באביב עוזב אותנו ושב לאפריקה, והנדידה הגדולה מהצפון מגיעה בהדרגה. מי שיוצא לטייל בתשרי, יתקל בודאי בשרביטי חצבים פורחים, על תלים חרבים.

חודש תשרי \ אהוד קלפון

תשרי שפירושו התחלה, מציין את ראש השנה לפי המסורת, בזמן שעל פי הלוח המקראי זה החודש השביעי מניסן. באקלים של ארץ ישראל יש שתי התחלות, בשתי עונות שונות, עם שינויים משמעותיים בטבע ובחקלאות. הטבע המתעורר נמצא בשיא פריחתו בחודש ניסן "החודש הזה ראש חודשים ראשון הוא לחודשי השנה" (שמות י"ב-ב') והטבע גם מתעורר לשינויים שחלים בו מחודש תשרי, "חג האסיף בצאת השנה" (שמות כ"ג-ט"ז) כלומר עם צאת הקיץ בתשרי בא הסתיו.

ראש השנה חל באחד בתשרי, יום הכיפורים בעשרה בו והימים שביניהם נקראים "עשרה ימי תשובה" או "בין כסה לעשור". חודש תשרי נקרא "ירח איתנים" (מלכים א', ח', ב'), אולי הוא מציין את איתני הטבע העומדים להתעורר ולהתעצם לקראת הסתיו והחורף. הוא גם נקרא "החודש השביעי", ("החודש השביעי באחד בחודש", ויקרא, כג'-כד') וכמובן השם "תשרי" שהוא אחד מהשמות הבבליים שהביאו איתם עולי בבל לארץ ישראל. בחודש תשרי (22 בספטמבר), מתאזנים

היום והלילה (מכאן "מאזניים"), מספר שעות האור שווה למספר שעות החושך בשוויון סתווי, (אקווינוקס סתווי).

בחודש תשרי יש יותר חגים ומועדים מכל חודש עברי אחר ואלו הם: ראש השנה, צום גדליה, עשרה ימי תשובה, שבת שובה (שהיא "שבת תשובה" שבין ראש השנה ויום כיפור), יום הכיפורים, חג הסוכות, שמחת תורה ושמיני עצרת. ביום הראשון של ראש השנה, יש מנהג לצאת אל הנהרות ואל הימים כדי לומר את תפילת "תשליך", (" ותשליך במצולות ים את כל חטאותיהם ", ספר מיכה, ז' - י"ט). החצבים מקבלים את פני החג בפרחים לבנים הפתוחים לסרוגים (מלמטה למעלה) רק ליום אחד בשעות האור ובערב הם נסגרים.

מה נראה, מה נשמע ומה נחוש בסביבה הטבעית בראשית הסתיו בתשרי? זה סוף האסיף של התבואה וחבילות הקש מהשדות, תחילת מסיק הזיתים, החריש בשדות השלף בעיצומו ותם בציר הענבים בכרמים.

זה סוף עונת גידולי המקשה, ראשית קטיף הכותנה והחמניות, תחילת גדיד התמרים בעמקים וזמן הבשלת הרימונים. הסתיים מחזור חיים של רוב הצמחים החד שנתיים ומתחיל מחזור חיים חדש של זרעיהם הנובטים בגשמי הסתיו.

נדידת הציפורים בעיצומה והנמלים הזכרים המצוידים בכנפיים, נמצאים ב"מעוף הכלולות" אחר המלכות.

קרני אור השמש רכות לעיניים בגלל זווית קרינתן, האוויר נעשה קריר וצלול בערבים ורואים שקיעות גדולות וצבעוניות מעבר לאופק הכרמל. החצב והחבצלת פורחים, האוויר צלול מאבק הקיץ וקרירות נעימה בערבים, מבשרים את ניצני הסתיו. בשמים חולפות ציפורים שהגיעו מהצפון הרחוק ושומעים ציוצים מיוחדים שאינם נשמעים בקיץ. קולו של התור נדם כי הוא הקדים לנדוד דרומה ובאביב הוא ישוב בחזרה. רק קולה המונוטוני של הצוצלת ממשיך להדהד במרחב בכל עונות השנה.

חבצלת החוף פורחת במלוא הדרה ובסתיו היא מוציאה הלקטים עם זרעים שחורים שיתפזרו בסופות החורף. השמים בהירים ורק עננים יחידים מצליחים להגיע שלמים בשלל צורות אמנותיות, עם דמויות מיתולוגיות. הצופיות יונקות צוף מפרחי גינות הנוי.

הזכר הבולט בצבעיו העזים, מרפרף מעל הפרח ושולח את לשונו הארוכה עד לצופנים ויונק מהם צוף. מיד מופיעה צופית נקבה דלת צבעים ומרפרפת בכנפיה במהירות באוויר, כשהיא יונקת צוף מפרחי היביסקוס אדומים.

הצללים מתארכים גם בצהרי היום כי השמש הנמיכה בזווית קו הרקיע. גם ימי החמסין היבשים באים להכריז על גסיסת הקיץ והופעת הסתיו. יום חם מתחלף ביום קריר, יום בהיר ביום מעונן ויום לח ביום יבש, זאת עונת הסתיו ותהפוכותיה. גם שנה חדשה נכנסת עם צפונותיה, האם תביא גשמי ברכה בעקבותיה, או ימים שחונים, ללא מטר, בכנפיה.

משיב הרוח ומוריד הגשם, היא ברכת הסתיו והחורף, שמחליפה את ברכת מוריד הטל של הקיץ. חג האסיף חולף ועיני כולם נשואות לשמים כדי לראות סימנים לענני גשם שיביאו עימם שפע לשנה החדשה.

להקות גדולות של חסידות חולפות מעל עמק החולה ובקעת הירדן בדאייתן דרומה, דורסים למיניהם חולפים בשריקות צורמניות וציפורי שיר קטנות מופיעות לפתע בגינות הנוי. האנשים המחוברים אל הטבע ואל השדות, יש הרגשה של סתיו בכל פינה ומקום. יש שמחה מהולה בעצב, כי הקיץ חלף ועימו הרגשת החופש, הים והחול הזהוב. אולם מגיע אוויר צלול ונעים ותחושות רומנטיות של סתיו בטבע ובשירים.

לאורך גדות הנחלים הפטל נותן את פריו וצמחיית המים בשיא יופייה. היא תראה נבולה בחורף דווקא כשהצמחים החד שנתיים פורחים בשדות שמסביב. זה הזמן לחדש את הקשר עם הטבע על כל גווניו, עם תום הקיץ הצורב.

ראשית הסתיו בתשרי \ אהוד קלפון

תשרי שפירושו התחלה, מציין את ראש השנה לפי המסורת, בזמן שעל פי הלוח המקראי זהו החודש השביעי מניסן. באקלים של ארץ ישראל יש שתי התחלות, בשתי עונות שונות, עם שינויים משמעותיים בטבע ובחקלאות. הטבע המתעורר נמצא בשיא פריחתו בחודש ניסן "החודש הזה ראש חודשים ראשון הוא לחודשי השנה" (שמות י"ב- ב') והטבע גם מתעורר לשינויים שחלים בו מחודש תשרי, "חג האסיף בצאת השנה" (שמות כ"ג- ט"ז) כלומר עם צאת הקיץ בתשרי בא הסתיו. ראש השנה חל באחד בתשרי, יום הכיפורים בעשרה בו והימים שביניהם נקראים "עשרה ימי תשובה" או "בין כסה לעשור".

חודש תשרי נקרא "ירח איתנים" (מלכים א', ח', ב'), אולי הוא מציין את איתני הטבע העומדים להתעורר ולהתעצם לקראת הסתיו והחורף. הוא גם נקרא "החודש השביעי", ("החודש השביעי באחד בחודש", ויקרא, כג'- כד') וכמובן

השם "תשרי" שהוא אחד מהשמות הבבליים שהביאו איתם עולי בבל לארץ ישראל.

בחודש תשרי (ביום ה' 22 בספטמבר), מתאזנים היום והלילה (מכאן "מאזניים"), מספר שעות האור ביום שווה למספר שעות החשכה בלילה (אקווינוקס הסתיו). בחודש תשרי יש יותר חגים ומועדים מכל חודש עברי אחר ואלו הם: ראש השנה, צום גדליה, עשרה ימי תשובה, שבת שובה (שהיא "שבת תשובה" שבין ראש השנה ויום כיפור), יום הכיפורים, חג הסוכות, שמחת תורה ושמיני עצרת. ביום הראשון של ראש השנה, יש מנהג לצאת אל הנהרות ואל הימים כדי לומר את תפילת "תשליך", ("ותשליך במצולות ים את כל חטאותיהם", ספר מיכה, ז'-י"ט).

מסימני הסתיו בתשרי: חצב וחבצלת פורחים, האוויר צלול מאבק הקיץ וקרירות נעימה בערבים, מבשרים את ניצני הסתיו. בשמים חולפות ציפורים, הנוודות מהצפון הרחוק, עם ציוצים מיוחדים שאינם נשמעים בקיץ. קולו של התור נדם כי הוא הקדים לנדוד דרומה ובאביב הוא ישוב בחזרה. רק קולה המונוטוני של הצוצלת ממשיך להדהד במרחב בכל עונות השנה. חבצלת החוף פורחת במלוא הדרה ובסתיו היא תוציא הלקטים עם זרעים שחורים שיתפזרו בסופות החורף. בשדות קוטפים כותנה, במטעים קוטפים תפוחים, בכרמים בוצרים ענבים וגם רימונים, תאנים ותמרים נמכרים בשווקים. השמים בהירים ורק עננים יחידים מצליחים להגיע שלמים בשלל צורות אמנותיות ודמויות

ראש השנה בתשרי \ אהוד קלפון

בלוח העברי חוגגים את ראש השנה בחודש השביעי: "ובחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כ"ט, א-ו).

תשרי, היא מילה בבליית שפרושה התחלה, ובארמית פרושה למחול, כמנהג החג, שבו מוחלים על עוונות. מאחד בתשרי, שהוא היום הראשון של ראש השנה, עד ליום הכיפורים, יש עשרה ימים שבהם ניתנת ארכה לחשבון נפש ולתשובה ("עשרת ימי תשובה", הנקראים גם "בין כסה לעשור"). חודש תשרי נקרא "ירח איתנים" (מלכים א', ח', ב'), כי הוא מציין את איתני

הטבע העומדים להתעורר ולהתעצם בסתיו המתקרב ובחורף. בתשרי (ב22 בספטמבר), בשוויון סתווי, מתאזנים היום והלילה ומכאן מזל "מאזניים". בפסיפס רצפת בבית הכנסת, שבעתיקות ציפורי, מופיע גלגל המזלות ובו מזל מאזניים (מומלץ לבקר).

בחודש זה, יש יותר חגים ומועדים מכל חודש עברי אחר: ראש השנה, צום גדליה, עשרת ימי תשובה, שבת שובה (שהיא "שבת תשובה" שבין ראש השנה ויום כיפור), יום הכיפורים, חג הסוכות, שמחת תורה ושמיני עצרת. בראש השנה, נוהגים לומר תפילת תשליך, "ותשליך במצולות ים את כל חטאותיהם" (ספר מיכה, פרק ז' - פסוק י"ט).

פסוק זה ופסוקים נוספים, מספר תהילים, נאמרים ביום א' של ראש השנה, לפני השקיעה על חוף הים, בגדות נחלים, או ליד באר. בזמן התפילה, משליכים אבן קטנה למים, על מנת שתשקע למצולות, עם כל העוונות. מנהג "תשליך", לא מוזכר בתלמוד, אלא הוזכר לראשונה במאה החמש עשרה והשש עשרה במרכז אירופה, והתפשט לכול קהילות ישראל.

יש הנוהגים לצאת אל הטבע כדי להתפעם מנופי הבריאה ולתחבר עימם בראש השנה, שהוא יום בריאת העולם על פי מסורת ישראל. חצבים מקבלים את פני החג בפרחים לבנים, הנפתחים לסרוגין בדורים מלמטה למעלה, רק ליום אחד. קרני האור רכות לעיניים בגלל זוויית נטייתן, האוויר קריר וצלול בערבים, והשקיעות גדולות וצבעוניות מעבר לאופק מערב. בשמים חולפות ציפורים נודדות, ונשמעים קולות וציוצים חדשים. קול התור נדם, כי כבר נדד דרומה, ובאביב ישוב בחזרה. קולה המונוטוני של הצוללת ממשיך להדהד במרחבים בכל עונות השנה. הצללים מתארכים גם בצהרי היום, כי השמש נמוכה מעל לקו רקיע.

ימי החמסין, מכריזים על קץ הקיץ וראשית הסתיו, יום חם מתחלף ביום קריר, יום בהיר ביום מעונן, ויום לח ביום יבש. עונת הסתיו באה עם תהפוכותיה, ושנה חדשה עם צפונותיה. האם תביא גשמי ברכה בעקבותיה, או ימים שחונים, ללא מטר, בכנפיה. "משיב הרוח ומוריד הגשם", היא ברכת הסתיו והחורף, המחליפה את ברכת "מוריד הטל" של הקיץ.

חג האסיף בא עם תקווה לעבי מטר, שיביאו עימם שפע בר, בלי שוב בצורת עבר.

תשרי עם שינויים \ אהוד קלפון

**בלב מצולות חטאי השנה,
חופים פורחים בסהר לבנה.**

**מועד הסתיו ברוח חמה,
עולה חצב מלב אדמה.**

**כסה ועשור במחילה,
זכה הנפש בנעילה.**

**באה שנה תקוות גדולות,
חבצלת מאירה בחולות.**

**קול שופר בלחן ושברים,
פיוט השחר עם ציפורים.**

**רוחות שרב ירח איתנים,
תפילת יוגבים לעננים.**

**חג אסיף בניר ובשירים,
ערבות הנחל עם הדרים.**

**קולות הסתיו בחן צלילים,
ענן חולף בדמות נפילים.**

**יורה תשרי אינו מתנה,
גשם חשוון מתחיל השנה.**

